

přebřeznovém¹⁶ pojistiti chce. Tím by se ale skutečné federativní mocnářství rakouské nijak neuskutečnilo, čemuž se velmi diviti musí, kdo právě tomu odporující žádosti rakouských a zvláště uherských národů poznal. Obává se snad ministerstvo soudů evropských národů, že samostatnost uherské země v staré formě zadržeti chce. Já za to mám, že obávání to je nepodstatné, když ale většina národů uherských 6 milionů duší převyšujících na zásadě rovnoprávnosti žádá! Je síce pravda, že se uherská zem posud za jmění Maďarů považovala, ale má-li to i nyní místo, když národy z podvšelikého jařma vybavení zůstaly; či ten slovanský národ, jemuž půda ta před 1000 lety vlastně náležela, ještě vždy za podrobena Maďarů považovala, býti má! Nikoli, to se ani s jeho starožitným k zemi té právem, ani s právem novějším, totiž s právem vybavení národů, pak ale ani s právem většiny neshoduje. Nemaďarští národové Uher v žádném úzkém spojení s Maďary již zastávají nechtějí, tím méně jejich obnovené panování trpěti budou. Oni chtějí pod jedním všeobecným říšským ministerstvem jeden oud rakouského těla působiti a vlastním od maďarského odtrženým vnitřním řízením opatření býti. I to jest síce rozhlášeno, že ministerstvo jednak centrální správu v stát uvéstí hodlá, čemu se však, jako všude slyšeti, národové z té příčiny přičí, žeby v takovém státě, co aj skutečně pravda jest, pravdivě pro život národní a jeho rozkvětu garancie nestávalo. Pryč tedy s maďarským oddělováním a maďarskou kasou, pryč s centralisací, ač jestliže vláda všeobecný odpor v národech vyvolati nechce. O připojení Rakouska k Německu, či v části, či v celosti, nech ministerstvo ani nepomýšlí, nebo v té věci jistě nic nepořídí, an silou se to uskutečniti nedá.

Přeporoditi se musí Rakousko v duchu nynějšího času, duchu všeobecné svobody, upřímné politiky a spravedlivosti, jestliže i déle trvati chce, nebo nepřerobené se v této době ducha svobody jistě neudrží. Nech se nemýlí Ruskem, an věc jeho ještě vyhrána není; přivaliti se může jedna vichřice, jenž všechnu tu starou svobodě záhubnou budovu zboří.

Heslem vlády rakouské nechť je tedy *přeporození státu, občanskou, národní, náboženskou a literární svobodou provedené, a šťastná bude i s národy ji se podřídívšími.*

14

Osnova slovenského prosbopisu, ktorá mala byť podaná cisárovi Františkovi Jozefovi I. okolo 10. marca 1849.

Uverejnil D. Rapant, c. d. III-3, str. 132–134.

Prenikanie slovenského dobrovoľníckeho sboru, zaradeného do rakúskej kontrarevolučnej armády generála Götza, na stredné Slovensko na začiatku roku 1849, ako aj pripravované a napokon uskutočnené štátoprávne úpravy vydaním tzv. marcovej oktrojovanej ústavy vytvorili predpoklady pre to, aby predstavitelia slovenského národného hnutia uvažovali o opatreniach smerujúcich k zabezpečeniu osobitného postavenia Slovenska v rámci Rakúska, ktoré malo byť centralisticky reorganizované najmä po potlačení maďarského boja za

¹⁶ Totiž bez uhorskej vlády a s ústrednými úradmi, podliehajúcimi viedenskej vláde.

nezávislosť. Začiatkom marca sa preto pripravila v Martine, kde bola predtým uskutočnená stoličná reštaurácia v prospech slovenských národných záujmov, akcia prosbopisu, ktorá mala mať celonárodnú povahu. Slovenský prosbopis mali podpisovať obce podľa jednotlivých stolíc. Napokon mali byť tieto prosbopisy odovzdané panovníkovi. Okolnosti neboli priaznivé pre uskutočnenie tohto podujatia, ktoré bolo preto nahradené slovenskou deputáciou. Tá 19. marca odovzdala panovníkovi v Olomouci *Pamätný spis*. Autori prosbopisu, ktorý sa zachoval v nemeckom i slovenskom znení, podrobne rozviedli jednotlivé požiadavky, ktoré, pokiaľ ide o štátoprávne postavenie Slovenska, nadväzujú na mikulášske *Žiadosti* z 10. mája 1848. Nesporne kladnou bola požiadavka vyčleniť Slovensko z Uhorska. Prosbopis ináč svojím charakterom a formou odráža závislosť vodcov slovenského národného hnutia v tomto období od kontrarevolučných predstaviteľov Rakúska.

Najjasnejší Pane!

Od dávnych století stonal národ slovenský v okovách. Vtrhnutím Maďarov do jeho predošlieho kráľovstva, pozbavený súc svojej moci, a čo je najdrahšieho, svojej vlasti, od toho času národ tento nielenže z politického divadla sveta sa stratil, ale cudzím utiskovateľom celkom pod moc upadnul. Vytisknutý z verejného života spolu s tým, čo je každému národu drahô a svätô, v novejších časoch od Maďarov pre svoju reč, mravy a vynasnaženia, aby sa nedotknutie tieto drahie poklady zachovali, najhroznejším spôsobom prenasledovaný, vysmievaný a násilne potlačovaný, zdal sa národ tento, beztak od mnohých synov svojich opustený, celkovitej záhube byť vystaveným.

Mnohonásobne sa žaloval národ tento i pri posvätnom tróne slávnych predkov Vašej Jasnosti a predniesol ťažký svoj osud, skadiaľ najúprimnejšími a vskutku otcovskými úmysly z ohľadu jeho stavu potešený odchádzal, ale maďarskí pánovia, otáčajúci tento slovenský národ, úmysly dobre prekazili a nešťastný národ v predošlom zlom stave zanechávali.¹

Nenadajne vystúpil pre slovenský národ v hrozných týchto časoch blesk krajšej budúcnosti a blesk tento neskorší vyvíňovaním sa vecí na istú, môžeme povedať, nádeju sa premenil. Velebnô, kráľovskô slovo slávneho predchodcu Vašej Jasnosti, ktorým sa všetkým rakúskym národom rovnakie práva i z ohľadu jejich reči a národnosti uistili, má sa teraz uskutočniť.² A uskutoční sa premožením maďarských buričov, ktorí vo vzteklosti a zaslepenosti svojej opovážili sa jejich bezbožnie zbroje i proti trónu Vašej Jasnosti zapopadnúť, lebo títo sú, ktorí náš verný národ dosiaľ potlačovali a v okovách držali, títo ako násilníci v doterajšom Uhorsku všetky otcovskie úmysly slávnych predkov Vašej Jasnosti z ohľadu nášho národu prekazili. Víťaznie zbroje Vašej Jasnosti v maďarských rebelantoch i našich potlačiteľov a nepriateľov navnivoč uvádzajú.

Preniknutí nezmeniteľnou vernosťou k cisárskiemu domu, chytil sa náš národ ochotne

¹ Myslí sa tu na akcie slovenského národného hnutia spreď roku 1848.

² Autori osnovy mienia tzv. marcovú ústavu, ktorá zabezpečovala, aj keď len formálne a dočasne, národnostnú rovnoprávnosť, zrejme chcejúc vzbudiť predstavu o spravodlivosti Viedne oproti slovanským národom a získať ich pre boj proti Maďarom.

príležitosti tejto za posvätný trón Vašej Jasnosti, za najvyšší panujúci rod, za svojho cisára, za jednotu mocnárstva a za svoje práva sa zaujať, a spojil sa preto s početnými zástupmi víťazného vojska Vašej Jasnosti proti zradným Maďarom bojuvať. Dobrovoľne a ochotne stávajú tieto zástupy pod zástavy Vašej Jasnosti, netrepežlivo očakávajú celkovitého víťazstva a zničenia bezbožníkov. Keby nebol predišiel maďarský terorizmus, klamstvo a podvody Kossuthove a od Maďarov na našom národe všade spáchanô prisilenia, vtedy by sa bol celý náš národ za spravodlivú vec pozdvihol.

Najvrchnejšou ziadostou naplnenú, aby slávno rakúsko mocnárstvo k jednote prišlo a mocne sa usporiadalo, a tou nádejou, že svoje právo, ktorô za tak dlhý čas odopieranô, v tomto slávnom čase pre rakúske cisárstvo predsa raz dostanú, opovažujú sa ponížene podpísané . . . obce ku trónu prítomnie prosby predniesť.³

V tom presvedčení, že aby novô zbúrenia v doterajšom Uhorsku pri dákej prípadnosti, k. p. vonkajšej vojne, zas nevypuklo, Maďarom všetok vplyv na Slovensku vziať sa musí, prosia nižepodpísaní za usporiadanie a organizáciu Slovenska, a preto za potrebnô držia, žeby:

1-ô. Slovenský národ svoju vlastnú krajinu a otcovskú zem dostal. Pod týmto rozumieme zem tú, v ktorej Slováci od najdávnejších časov ako prvoobyvatelia prebývajú, v ktorej jejich vlastná reč je domáca a v každodennom živote jedine k úžitku, ktorá predtým kolískou vystúpenia jejich historického bola, a ktorá od nepamätných časov, trebárs s druhými državami politicky dovedna spojená, predsa nikdy neprestala „slovenská zem, Slovensko“ sa menovať.⁴ Podľa toho zem táto mala by sa

2-ô. Od terajšieho Uhorska politicky celkom odtrhnúť a bezprostredne jedinej, rakúskej cisárskej ríši privteliť. Ponížene nižepodpísaní ale žiadajú do rakúskeho ríšskeho spojenia ako celok pripojenými byť a z toho ohľadu jejich žiadosť je, aby jich od doterajšieho Uhorska odtrhnutá zem a krajina svoje vlastnô politickô nazvania dostala, a síce *Velkokniežatstvo Slovenska*, ktorô nazvania za času jejich predošlieho historického vystúpenia obyčajnô a domácô bolo, a až posiaľ u nášho ľudu obľúbenô je. K najvyšším názvom Vašej Jasnosti i tento nový titul by pristúpil.⁵ Medzitým, keď Slováci do bezprostredného spojenia národov rakúskej ríše vstúpil a za jejich jediného a bezprostredného mocnára rakúskeho cisára mať chcjú, prosia.

3-tie. Za príslušnú účasť na ústave rakúskych národov a podľa toho príslušnô zastúpenia na rakúskom sneme; že ale pri tom všetkom Slovensko vždy zvláštna krajina s jej zvláštnymi potrebami zostane, ktoré na všeobecnom sneme horevziať sa nemôže, prosia ďalej Slováci

4-ô. Za zvláštny krajinský snem, kde zastúpenia podľa počtu obyvateľov Slovenska vo väčšej miere by v úžitku bolo. Z tej istej príčiny prosia ďalej

5-ô. Za vlastnú okolitú správu, ktorá by z jednej centrálnej vrchnosti záležala a ktorej potom nižšie vrchnosti poddanie by boli. Táto centrálna vrchnosť stála by v bezprostrednom spojení s ríšskym rakúskym ministerium a jedine od tohoto dostávala by svoje rozkazy. Naposledy ešte jejich prosba je, aby

6-tô. Reč správy svetskej a cirkevnej, reč jejich zvláštnych politických rokovaní, nižších a vyšších škôl a vôbec verejného života Slovenska, jejich vlastná reč národnia,

³ Podľa toho mali jednotlivé prosbopisy predložiť po podpísaní panovníkovi.

⁴ Pôvodcovia prosbopisu nadväzovali na staršie, najmä v 18. a na začiatku 19. stor. oživené predstavy o pôvodnom slovenskom osídlení Slovenska Slovákmi a o ich práve na toto územie.

⁵ Išlo o to, aby panovník používal titul veľkokniežata Slovenska popri svojich ostatných početných tituloch.

t. j. slovenská bola. Len tak sa národ tento všade svedčno vysloviť, len takýmto spôsobom o všetkom poučený, skutočne vzdelaný a uštatlivnený byť môže. Toto sú tie najvrúcenejšie žiadosti slovenského národa. Dolupodpísanie obce a jejich zástupníci majú tú pevnú dôveru, že čo im dlhší čas a zlomyslní dopustiť nechceli, to slovenskému národu pri znovuzrození mocnárstva, ktorô do kvetistieho veku Vašej Jasnosti padá, dožičenô a danô bude.

Vašej Jasnosti

najvernejší poddaní:

15

Pamätný spis slovenskej deputácie, predostretý Františkovi Jozefovi I. v Olomouci 19. marca 1849.

Nemecký originál uverejnil D. Rapant, c. d. III, str. 3.

V pamätnom spise, oplývajúcom v úvodných odstavcoch prehnanou úctivosťou proti cisárovi, žiada sa uznanie Slovákov za národ, jeho rovnoprávnosť s ostatnými národmi Rakúska, udelenie takých ustanovizní, ktoré by ho pevne spojili s rakúskymi krajinami (krajinový snem a vlastná správa), odstránenie maďarčiny z úradov a zriadenie najvyššieho krajinového úradu podriadeného ústrednej vláde, uskutočnenie konštitučného a národného Slovenska. V slovenskej deputácii, ktorá odovzdala v Olomouci prosbopis, boli: A. Kardoš, S. Chalupka, D. Lichard, M. M. Hodža, E. Štúr, J. M. Hurban, J. Bórik, M. Rázus, Jur. Holček, A. Radlinský, K. Kuzmány a I. Kozáček.

Vaše Veličenstvo!

V najväčšej úcte podpísaní súc opatrení takými osvedčeniami vďačnosti a prosbami, zčiasťky od obyvateľov celých stolíc, zčiasťky od jednotlivých kr. slobodných miest, zčiasťky od mnohých vidieckych obcí, napokon i od nesčíselných osôb každého stavu a rozličného vyznania viery, že smú sa odvážiť zložiť Vášmu Veličenstvu ako nášmu cisárovi a kráľovi v mene celého národa slovenského sľub vernosti. Tento cit vernosti a oddanosti k dedičnému cisárskemu domu oživuje v našej vlasti každého, kto sa cíti Slovákom. Najukrutnejšie prenasledovanie a najklamlivejšie figliarstvo nemohlo podvrátiť vernosť nášho národa. Ochotne chopil sa náš národ príležitosti, aby bojoval za posvätný trón Vášho Veličenstva, za najvyššiu panovnícku rodinu, za svojho cisára, za celistvosť mocnárstva i za svoje sväté právo, i spojil sa preto v početných zástupoch s udatnými vojakmi Vášho Veličenstva, aby bojoval proti zradným Maďarom. Dobrovoľne a s radosťou stoja tieto oddiely pod zástavami Vášho Veličenstva, túžobne očakávajú úplné víťazstvo a zniročenie zlomyselníkov. Úctivo blížime sa k stupňom trónu Vášho Veličenstva, aby sme vzdali najúprimnejšiu a najvrúcenejšiu vďaku za konštitučné práva, nám prisľúbené, ako aj za vyslobodenie z násilnickeho panstva Maďarov.

Vaše Veličenstvo! Ústavná sloboda na základe rovného práva všetkých národností, aby sa tak sjednotenými silami hájila celistvosť ríše proti náporom zvonka i zvnútra — to je nový výtvor budúcej veľkosti a moci najvyššieho trónu a šťastlivého pospolného